

Ina foto veglia da Mustér cun Mompé Medel davontier. Pli baul haveva il graun ina pli gronda muntada ch'oz. El era ina part dalla vivonda che vegneva procurada sez.

In dils craps dil mulin ha stuiiu vegnir culaus, essend ch'el era fendius.

Priu neunavon e restaurau il mulin vegl

A Mompé Medel sa puspei vegnir mulau graun e pulenta egl avegnir

DA HANS HUONDER / ANR

■ **Mulins ein relicts e documents da temps passai. Biars ein vegni disfats ni vendi en tiaras da svilup. Varga treis decennis ha il mulin dalla famiglia Manetsch a Mompé Medel passentau solitariamein en in magasin. Ussa se presenta el puspei el stan e cun la funcziun d'antruras.** Il mulin ch'ei oz en possess da *Gion Battista Manetsch* e siu nevs *Placi* ei buc aschi vegls sco biars auters. 1932 ei l'electricaziun succedida a Mompé Medel e quella forza nova ha purschii pusseivladads innovativas. Igl uclaun schai buca sper flums e dutgs che pudessen porscher forza hidraulica e per quei motiv eran indrezs dependents da talas forzas mai stai in grond tema egl uclaun da Mustér. Cun l'electricaziun ei quei semidau. Dus onns pli tard ha Aluis Manetsch retratg in mulin dall'enconuschenta interpresa U. Ammann da Langenthal ed installau quel. Parallelmeins ha el era endrizzau el medem baghetg ina resgia. Fertion che quella ei vegnida remplazzada, respectivamein modernisada, e funcziuna aunc oz, ha il mulin surviu als da Mompé Medel sulettaimein entochen viaden els onns 1980. Silsuenter eis el vegnius alzaus en in'alzada pli ad ault e leu eis el restaust entochen uonn.

Il mulin ei vegnius restauraus las davosas jamnas. Ussa sesanfla el puspei el stan original.

FOTOS H. HUONDER/MAD

Interessanta historia

Avon ch'installar il mulin serendevan ils da Mompé Medel a Mustér per laschar mular lur graun, ils biars a Raveras tier la famiglia Venzin. Cun l'installaziun ei quei semidau e quella ha giu in motiv principal. Gion Battista Manetsch seregorda: «Oravontut durant ils onns dalla Secunda uiara

mundiala ei il mulin staus fetg d'engrau pils purs. 1942 havein nus mulau sis tonnas graun. En special era quei segal, salin ni era dumie. La gronda part surveva allas famiglias per far paun.» A Mompé Medel existevan singuls loghens bein exponi pil salin. En quels vitgs pigns procuravan las famiglias sezzas per lur mintgadi. Quei era buca mo il cass pertuccont la frina, mobein era la carn ni ils products da latg. Il mulin, endrizzaus 1934, ha surviu bunamein 50 onns als vischins da Mompé Medel. «All'entschatta dils onns otgonta ha la confederaziun entschiet a promover pli fetg l'aradira. La consequenza ei stada che biars purs – era a Mompé Medel – han nezegiau quella caschun per entradas novas. Lu ei il mulin vegnius remplazzaus d'in niev cun ina prestaziun da 400 entochen 500 kg per ura. El surveva denton oravontut per producir frina pils animals», di Gion Battista Manetsch. Il mulin vegl ch'ei allura vegnius deponiu en in auter local haveva ina prestaziun da rodund 50 kg per ura.

Biaras uras da lavur

Varga 30 onns ei il mulin staus ord funcziun. Malgrad quei han ils possessurs mai fatg patratgs da vender el, sco quei ch'igl ei stau il cass cul mulin installau 1980. Lez ei vegnius vendius egl ost dall'Europa en in menaschi puril. «Quels indrezs vegls fascineschan mei, tonpli che nus cumbinein

biaras regurdientschas cun quels. Quei ei era il cass tier il mulin. Sco affons eran nus secapescha adina involvi en quellas lavurs», di Gion Battista Manetsch. El ei sedecidius da transportar il mulin ella localitad da pli baul e da restaurar el, beinsavend che negin saveva sch'el funcziun in summa puspei: «Dall'entschatta enneu hael jeu saviu ch'ei drovi dabia engaschament per metter el el stan da pli baul.» Gion Battista Manetsch che posseda a Mompé Medel in menaschi puril ei semess alla lavur. Beinspert ei semussau ch'il mulin stoppi vegnir prius d'part e schubergiaus da rudien. Singulas parts han stuiiu vegnir remplazzadas ed in dils craps dil mulin sco tal ha schizun stuiiu vegnir culaus. El era ruts e vegnius remplazzaus pli baul d'in pli satel. Gion Battista Manetsch ha denton vuliu restaurar el cun la tocca originala. Denter 150 e 200 uras eis el s'engaschav vid la restauraziun. La lavur ei denton sepagada. Oz se presenta il mulin puspei sco antruras ed in e scadin detagl digl indrez funcziuna, aschia era la part separada per la produczion da giutta. Il motor cun traziun electrica gida era egl avegnir da metter en funcziun igl indrez cun ina peisa da rodund 500 kg.

Object da demonstraziun

Fertion che la resgia survescha aunc adina al diever da products per ils agens baghetgs duei il mulin esser egl avegnir in object da

demonstraziun. «Per motivs da higiena lein nus buca mular graun da diever. La finimira dalla lavur da restauraziun ei da salvar quei mulin sco document dalla historia dall'agricultura. Sch'enzatgi ha interess demonstrain nus bugen la funcziunalitad dil mulin cun pulenta e salin. Quella frina saiel jeu la fin finala duvrrar pils animals», di Gion Battista Manetsch che selegra veseivlamein dall'ovra reussida. ILS 28 da december 2013, dallas 19.00 entochen las 21.00 vegn dau la pusseivladad ad in e scadin da prender investa dil mulin e da sia funcziun.

Ils da Mompé – ils Castagners

Ei sto esser ch'ei vegneva mulau gia avon tschantaners a Mompé Medel, probablaimein a maun. «Pli baul vegnevan nus numnai Castagners dils da Medel. Jeu supponel che nos antenats serendevan el Tessin per castognas e mulavan lu quella. Quella frina vegneva mischedada lu cun altra», di Gion Battista Manetsch. 1909 ha siu tat, Gion Antoni Manetsch, iniziava a Mompé Medel la discussiun davart la cumpra d'in mulin. Ina gruppa da vischins ha allura acquistau in mulin cun traziun a maun igl onn 1910. Ils auters havevan la pusseivladad da nezegiar quel per ina «taxa raschuneivla». Quei mulin ei lu denton vegnius returnaus beinspert al mecanist Willi da Cuera, essend ch'ei era «memia stregna da mular».

Ducret, Tavener, Maissen, Bundi...

Igl ensemble «kontra.cant» ha presentau «Cant da Nadal»

■ **(anr/abc) Avon treis meins ha el dau il concert cullas ovras dad Alfons Tuor. Culla premaidaziun e la presentaziun dil disc compact ei Flavio Bundi da Glion seprofilas sco musicist plein slontsch e talent. La davosa fin d'jamna ha el purschii cun siu ensemble «kontra.cant» cant da Nadal.** Igl arcun dil cumponist seigi aunc bunamein vits, el hagi pér entschiet ad emplenir quel ed ins astgi sperar ch'el fructifichesch vinavon cant e musica en sia patria, han ins saviu leger en LQ dils 23 da settember 2013. Strusch treis meins pli tard han ins saviu assister alla proxima produczion da *Flavio Bundi* e siu ensemble «kontra.cant». Ils concerts han giu liug ad Arosa, Flem e Glion. Entadem il Scanvetg ha il concert buca saviu carmalar schi bia gliued ella baselgia catolica d'Arosa. Igl ei stau in concert en ambient familiar. Pigl ensemble eis ei stau l'emprova principala per las presentaziuns suandontas. A Flem enconusch'ins gia meglier «kontra.cant» e siu menader musical. Il giuven dirigent ha dau concert cun ina formaziun pintga da quater cantaduras e tschun cantadurs. La baselgia catolica a Flem era beinoccupada pil cant ad Nadal. Il gi suenter, la quarta dumengia d'advent a Glion lu il punct culminont dalla retscha da concerts. La

baselgia catolica ei s'emplenida diltut per la sentupada cantica. A Glion enconusch'ins Flavio Bundi. Buca mo leu, ell'entira Surselva eis el gia detg enconuschents sco cumponist, pianist e dirigent. El decuors digl eveniment musical ha Flavio Bundi envidau igl auditori da cantar treis canzuns communablas. Las quater giu-

vnas (*Flurina, Bettina e Seraina Bundi, Anja Gujan*) ed ils tschun giuven (*Claudio Bundi, Nicolas e Dominic Blumenthal, Peter-Simon Caplazi, Curdin Caduff*) han presentau 13 tocs che s'accordan cul temps e la tempru festiva. La vocalitad digl ensemble ha buca fatg surstar, anzi, svegliu sentiments da plascher e cuntent-

tientscha dil scazi indigen. La variaziun da lungatgs e stils ha *Clau Maissen* accentuau cun saxofon e clarinetta ed *Alexandra Günther* alla gegia. Franzos, engles, tudestg, gualser, romontsch, latin e svedes ein sebrattai cun intermezzos che Flavio Bundi ha era accumulau alla clavinova. Il menader musical ha dirigiu denter auter sias composiziuns «Serenada» ed «Advent». La canzun digl advent ha igl auditori astgau tedlar ina secunda gada sco supplement. Igl ei ina canzun nova ch'ins vegn franc ad udir dapli era el futur. La dicziun franzosa da «O nuit brillante», «Je vous salue Marie» e «Roi d'humilité» ei cuntrastada culla tudestga «Maria durch ein Dornwald ging» ni era «Kei Muetter weiss». La tradiziunala e tala da Paul Burkhard ha Flavio Bundi arranschau aposta per quei cant da Nadal. Avon ch'igl auditori ha astgau cantar la «Clara notg» ensemen culs instrumentalists ed igl ensemble ha lez presentau «The Lamb» dil cumponist engles John Tavener ch'ei morts pér il november vargau. Al giuven um da Glion, dirigent, cumponist, arranschader e pianist Flavio Bundi, giavisch'ins aunc mellis muments inspironts e creativs. El ei aunc giuven, siu «kontra.cant» medemamein, e siu arcun entschiva a s'emplenir.

Muments festivs cun musica da combra: «kontra.cant» cul menader musical Flavio Bundi ha presentau in concert ella baselgia catolica da Glion.

FOTO A. BEELI

Blers milliuns per stipendis

■ (anr) L'onn 2012 han ils chantuns impundi na main che 318 milliuns per stipendis ed emprests. En quei è era la contribuziun da 25 milliuns (8%) da la confederaziun cumprida. Dal total da las contribuziuns èn 302 milliuns vegnids dads sco stipendis ed ils restants 16 milliuns en furma dad emprests. L'onn passà han 47 576 persunas profità da quels emprests e stipendis dals chantuns.

reclama

Hanzer Geschenkkarte
Freude schenken

il regal pign e simpatic da retrer en 20 letschentas a Glion

STEILA
USTRIA STEILA SIAT
081 925 19 19 www.ustriasteila.ch